

ПРЕЗЕНТАЦІЯ КНИГИ Г. В. САМОЙЛЕНКА

«ПАНТЕЛЕЙМОН КУЛІШ І ГАННА БАРВІНОК: ДОЛЯ, УКРАЇНА, ЛЮБОВ»

(МОТРОНІВСЬКИЙ ПЕРІОД ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ)

УДК 821.161.2.09(049.32)

DOI 10.31654/2520-6966-2023-23F-109-113-115

А. І. Швець

докторка філологічних наук, старший науковий співробітник, заступниця директора з наукової роботи Інституту Івана Франка НАН України

Книга, написана від душі

Самойленко Г. В. Пантелеймон Куліш і Ганна Барвінок: доля, Україна, любов (мотронівський період життя і творчості): монографія. Ніжин: НДУ імені Миколи Гоголя, 2022. – 174 с.

Монографія Григорія Васильовича Самойленка «Пантелеймон Куліш і Ганна Барвінок: доля, Україна, любов (мотронівський період життя і творчості)» – це важливий набуток для літературознавства, біографістики й загалом нашої духовної культури. Мені надзвичайно імпонує назва цієї глибокодумної книги, ба більше – наскрізна її триада – доля, Україна, любов. Бо саме в ній явлено ціннісну фундаментальну єдність, кожна складова якої є знаковою і в біографічному, і в екзистенційному контексті життя Кулішів. З одного боку, кожне з цих слів означає тематичні аспекти наукового аналізу, а з іншого боку – це своєрідні аксіологічні прикмети, власне, об'єднавчі вартості, на яких трималося подружжя Кулішів.

Авторові монографії вдалося душевно й водночас дуже фактографічно представити Мотронівку як унікальне гніздо культури, як місце долі Олександрі, як тиху пристань смеркальних років Пантелеймона Куліша, як простір величної хутірної ідилії, де творилася унікальна духовна історія. Так що Мотронівка постає у книзі як різновекторний топос біографії цих зріднених душ.

Книгу Г. В. Самойленка вирізняє, з одного боку, опертя на факти, деталі життєписів Олександрі і Пантелеймона Кулішів, цікаві і колоритні епістолярні «інкрустації», а, з іншого боку, велика душевність у висвітленні біографічного матеріалу, емпатія автора, перейнятість

долею своїх героїв. Особливо відчутний у книзі високий пієтет і дивовижна залюбленість у Мотронівку самого Григорія Васильовича.

Захоплює у цій монографії свій внутрішній сюжет, коли на тлі основної сюжетної лінії відчутне багатоголосся сучасників, культурних зв'язків і суто людських взаємин. Через те книга дуже жваво читається і захоплює.

У калейдоскопі хронотопів, місць, людей автор показує, як кристалізувалося кохання Кулішів, як воно випробовувалося, зазнавало різних емоційних амплітуд, як тестувалося темпераментом Панька Куліша, шляхетністю довіку вірної Олександрі, цієї «людини з понад людей», як згодом скаже про неї сам Куліш, піднісши свою дружину на найвищий щабель свого людського ідеалу.

У книзі Григорія Васильовича надзвичайно цікаво читати про те, як еволюціонували погляди П. Куліша на сімейне життя, яким чином формувалася його творча сутність інколи шляхом помилок й невдач, а з іншого боку, як не раз Куліш ревізував і переосмислював свої принципи й ідеали. В монографії мимоволі занурюєшся у цю цікаву і буремну епоху великих людей.

Відповідально ставлячись до фактографічного матеріалу, автор монографії зумів дуже тонко і шляхетно ословити складну сімейну лінію Кулішів.

Дотримуючись хронологізму наукової біографічної оповіді, у монографії попри це зберігається своя інтрига, підсилена почуттями, переживаннями автора. Таким чином, майстерна синергія документальної і психологічної призьми роблять цей текст дуже гармонійним і захопливим.

Книга Григорія Васильовича – багатопроблемна, порушений у ній діапазон тем вражає. Автор ставить питання і про творчу своєрідність та еволюцію Куліша, його рецепцію в Галичині, едіційну історію його творів, взаємин із Шевченком, з родиною Білозерських. Висвітлено фактори впливу П. Куліша на формування його генерації. Такий підхід суттєво доповнює інтелектуальну біографію Куліша.

Висвітлюючи мотронівський період, автор показує Кулішів у їх звичному життєвому трибі, створюючи олюднені, живі образи за прикладом теперішніх інтелектуальних біографій в усьому спектрі життя героїв, без ідеалізації, з усіма хибамі, чеснотами, боріннями, людськими пристрастями і переживаннями.

Г. В. Самойленко зумів показати інтимну подружню колізію Кулішів, вписавши її у топос Мотронівки на тлі широкого українського життя Галичини і Наддніпрянщини, у тривких генераційних контекстах. Таким чином, змальована ціла галерея українських діячів. І саме ця

контактологічна призма дуже імпонує. Розділ про різнобічні людські взаємини автор вдало споряджає епістолярно-спогадовим матеріалом самої Ганни Барвінок і з цього складається цілісне враження про її людські риси і громадянську позицію. Також цінним у книжці є розділ «Творча доля Ганни Барвінок».

Мене особливо зворушила фінальна частина цієї монографії, яка є розповіддю Григорія Васильовича як очевидця про те, з якою любов'ю і громадянською відповідальністю наприкінці 1990-х років відроджувалася садиба Кулішів в Мотронівці, скільки шанобливості, пам'яті, патріотизму, вдячності було закладено в цю мету та ідею. І тут діяли не просто урядові впливи та імперативи, тут промовляла глибока людська шана про потребу такого меморіального увічнення.

Останній абзац в цій книзі, виданій ще за мирного часу 2021 року – дуже життєствердний. Автор описує Мотронівку як ідилічний простір, в якому повсякчас витає дух славетних Кулішів, які створили довкола себе «неповторний світ, насичений з далеких ро-ків великою любов'ю до України і мрією про окультурений, освічений народ, який живе у мирі та злагоді без воєн і повстань по правді». Ці слова у наш страшний воєнний час сприймаються як візія щасливої мирної України, маленькою частинкою якої є райський світ Мотронівки.

A. I. Shvets

Doctor of Philological Science, Senior Scientific Associate,
Deputy Director for Research
Ivan Franko Institute of the National Academy of Sciences of Ukraine
orcid.org/0000-0002-5612-8420
alla_shvec@ukr.net

The Book, Written from the Heart.

Review of H.V. Samoilenko's Book «Panteleimon Kulish and Hanna Barvinok: Fate, Ukraine, Love (Motronivka Period of Their Life and Creative Work)».